

Rzeszów, dn. 10.10.2023 r.

prof. dr hab. Yuriy Bilan
Wydział Zarządzania
Politechnika Rzeszowska
Aleja Powstańców Warszawy 12,
35-959 Rzeszów

UNIWERSYTET SZCZECIŃSKI

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Anny Pilarczyk – Naprawski
pt. „**Model potrzeb informacyjnych imigrantów na polskim i niemieckim rynku pracy**”
napisanej na Wydziale Ekonomii, Finansów i Zarządzania, w Instytucie Ekonomii i Finansów,
pod kierunkiem naukowym dr hab. Ewy Krok, prof. US.

1. Wstęp

Podstawą opracowania recenzji jest pismo z dnia 19.07.2023 r. w sprawie powierzenia mi obowiązku recenzenta rozprawy doktorskiej mgr Anny Pilarczyk – Naprawski przygotowanej w zakresie nauk ekonomicznych w dyscyplinie Ekonomia i finanse.

Recenzję opracowano w celu oceny, czy przedłożona rozprawa spełnia warunki określone w art.13 ust.1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki (Dz. U. z 2003 r., Nr 65, poz. 595; z późn. zm).

Recenzję przygotowano z uwzględnieniem następujących kryteriów oceny:

- wstępnej charakterystyki rozprawy doktorskiej,
- trafności wyboru tematu i oryginalności problemu naukowego,
- poprawności i kompletności celu oraz hipotez badawczych,
- struktury pracy i zawartości poszczególnych rozdziałów,
- sposobu rozwiązania podjętego problemu badawczego oraz osiągnięć naukowych rozprawy,
- wiedzy autora w reprezentowanej dziedzinie oraz umiejętności samodzielnego prowadzenia badań naukowych.

Recenzję uzupełniono o uwagi oraz zakończono konkluzją.

2. Wstępna charakterystyka rozprawy doktorskiej

Recenzowana rozprawa doktorska mgr Anny Pilarczyk – Naprawski składa się z wprowadzenia, sześciu rozdziałów, zakończenia, abstraktu w języku angielskim, bibliografii, spisu rysunków, wykresów i tabel oraz załącznika w postaci kwestionariuszy wywiadu w języku polskim i niemieckim. Całość rozprawy liczy 259 stron. Praca jest obszerna, co świadczy o znajomości tematu i wnikliwości badawczej Autorki. Doktorantka postawiła przed sobą ambitne zadania badawcze i je rozwiązała.

Temat dysertacji doktorskiej jest zgodny z jej zawartością a konstrukcja pracy jest poprawna. Bardzo duża liczba źródeł (322 pozycje) z których korzystała Autorka przy przygotowaniu dysertacji zasługuje na uznanie. Fundament rozprawy stanowi sześć rozdziałów ze szczegółowo rozbudowanymi podrozdziałami. Pierwsze cztery rozdziały zostały napisane na podstawie obszernej literatury krajowej i zagranicznej, raportów i dokumentów strategicznych, a także na podstawie aktów prawnych zarówno polsko, jak i niemieckojęzycznych.

Część empiryczna pracy została zawarta w piątym i szóstym rozdziale dysertacji, gdzie Autorka dokonała weryfikacji założonych hipotez badawczych. Rozdział piąty zawiera analizę statystyczną potrzeb informacyjnych migrantów dokonaną na podstawie badań empirycznych, zaś w rozdziale szóstym jest autorski model dotyczący tych właśnie potrzeb.

Wstępna ogólna ocena pracy doktorskiej jest pozytywna.

3. Trafność wyboru tematu i oryginalność problemu naukowego

Proces migracji jest ważnym i aktualnym tematem rozważań w ramach różnych dyscyplin naukowych. W obliczu globalizacji gospodarki ruchy migracyjne pracowników implikują potrzeby integracyjne, konieczność dokonania analizy procesów informacyjnych oraz budowania adekwatnej polityki pracy.

W literaturze naukowej szeroko dyskutowanym zagadnieniem jest integracja migrantów z gospodarkami przyjmujących ich krajów, rynkami pracy oraz społeczeństwem. Ma ono również fundamentalne znaczenie w europejskiej agendzie politycznej, bo Unia Europejska jako całość uznaje zatrudnienie migrantów za istotny czynnik integracji społecznej.

Polityka rynku pracy powinna uwzględniać potrzeby i umiejętności migrantów, zapewniać im równy dostęp do możliwości zatrudnienia i rozwoju zawodowego oraz promować różnorodność i równość. Wzajemne zrozumienie, partnerstwo międzysektorowe i edukacja społeczna są ważne dla skutecznej integracji migrantów na rynku pracy i budowania

społeczeństwa opartego na zasadach sprawiedliwości społecznej i równości. Z przeprowadzonej przez Doktorantkę analizy literatury przedmiotu wynika, że istnieje potrzeba, a zarazem wyzwanie budowy modeli pozwalających na analizę rzeczywistego zapotrzebowania informacyjnego migrantów.

W to właśnie wyzwanie wpisuje się recenzowana rozprawa. Uważam że podjęcie tego tematu jest w pełni uzasadnione, problem badawczy jest aktualny i interesujący, a podejście Doktorantki oryginalne i wnoszące wkład w rozwój nauk o Ekonomii i finansach.

4. Poprawność i kompletność celu oraz hipotez badawczych

Jednym z ważniejszych kryteriów oceny rozprawy doktorskiej jest poprawność sformułowania celu i hipotez badawczych.

Głównym celem pracy doktorskiej jest opracowanie modelu potrzeb informacyjnych, który umożliwi gromadzenie, przechowywanie, przetwarzanie i wykorzystanie informacji, dostosowanych do indywidualnych potrzeb migrantów na polskim i niemieckim rynku pracy.

W rozprawie przyjęto też dziewięć **celów szczegółowych**:

- poznanie opinii i doświadczeń migrantów dotyczących zagranicznych rynków pracy oraz spełnienia ich potrzeb informacyjnych;
- zidentyfikowanie głównych problemów, z jakimi borykają się migranci na polskim i niemieckim rynku pracy;
- określenie dostępności rynków pracy dla migrantów oraz zidentyfikowanie ewentualnych barier w dostępie do nich;
- poznanie oczekiwań pracodawców wobec migrantów (z ich punktu widzenia) oraz określenie, jakie umiejętności i kompetencje są dla nich szczególnie istotne;
- zbadanie czy migranci są świadomi narzędzi wsparcia dostępnych na rynkach pracy w Polsce i w Niemczech,
- poznanie opinii migrantów na temat skuteczności i adekwatności programów wsparcia w na rynkach pracy w Polsce i w Niemczech;
- zbadanie wpływu programów wsparcia na proces integracji migrantów na rynkach pracy w Polsce i w Niemczech oraz ich sytuację życiową;
- ocena poziomu spełnienia potrzeb informacyjnych migrantów na rynkach pracy w Polsce i w Niemczech oraz identyfikacja ewentualnych luk informacyjnych;

- określenie optymalnej budowy modelu potrzeb informacyjnych dla migrantów, która umożliwi zaspokojenie ich potrzeb informacyjnych oraz współpracę podmiotów wspierających migrantów i poprawę jakości usług oferowanych migrantom w Polsce i w Niemczech.

W kontekście sformułowanych: głównego celu badawczego pracy oraz dziewięciu celów szczegółowych Autorka zaproponowała cztery hipotezy badawcze, które zostały w pracy zweryfikowane empirycznie w celu ich potwierdzenia. **Hipotezy badawcze** pracy brzmią:

- stopień spełnienia potrzeb informacyjnych migrantów zależy od dostępności i skuteczności działania i programów wsparcia;
- trudnienia napotymane przez migrantów mają związek z poziomem otwartości rynku pracy;
- stopień spełnienia potrzeb informacyjnych migrantów zamieszkujących Polskę i Niemcy jest na podobnym poziomie;
- wykorzystanie modelu potrzeb informacyjnych migrantów, o proponowanej w pracy budowie, przyczyni się do wzmocnienia koordynacji i współdziałania różnych podmiotów, dostosowania ich oferty do potrzeb, a także podniesienia jakości usług kierowanych do migrantów na rynku polskim i niemieckim.

Cele zostały sformułowane w sposób właściwy i precyzyjny oraz dobrze oddają zamierzenia badawcze Autorki. Przyjęte do badań hipotezy są skonstruowane poprawnie. Weryfikacja hipotez badawczych implikowała zastosowanie odpowiednich metod, technik i narzędzi badawczych do których należą: analiza danych źródłowych, analiza aktów prawa wspólnotowego i krajowego, badania sondażowe techniką wywiadu, graficzna prezentacja danych, NCA (Necessary Condition Analysis) oraz analiza statystyczna.

Głównym celem budowy modelu jest integracja baz danych instytucji wspierających migrantów w czasie rzeczywistym, umożliwiająca udostępnianie zintegrowanych informacji w jednej aplikacji. Dzięki temu możliwe jest zwiększenie satysfakcji użytkowników i poprawa jakości usług związanych ze wsparciem migrantów. Model umożliwia analizę bieżącego stanu rynku pracy, pracodawców, regulacji i polityki państwa przyjmującego. Wykorzystuje on nowoczesną architekturę big data, co eliminuje ograniczenia wcześniejszych systemów przetwarzania danych. Jego kluczowymi zaletami są adaptacyjne podejście do zmian oraz zdolność do analizy danych strukturalnych i nieustrukturyzowanych w czasie rzeczywistym. W

kontekście polityki migracyjnej Polski i Niemiec, model zakłada szybszą integrację migrantów poprzez wykorzystanie rozwiązań online, monitorowanie postępów i inteligentne wsparcie.

5. Struktura pracy i zawartości poszczególnych rozdziałów

Treść merytoryczna pracy ujęta jest w sześciu rozdziałach obejmujących 259 stron według logicznego porządku. Objętość poszczególnych rozdziałów jest zróżnicowana. W dysertacji można wyróżnić rozdziały teoretyczne (pierwsze cztery) oraz dwa rozdziały empiryczne (rozdział piąty i szósty). Całość pracy zamyka zakończenie, abstrakt w języku angielskim, bibliografia, spis rysunków, wykresów i tabel. Integralną częścią pracy jest załącznik w postaci kwestionariuszy wywiadu w języku polskim i niemieckim.

Układ pracy jest przejrzysty i podporządkowany etapom prowadzonych analiz. Całość rozprawy ma logiczny układ, a podział treści jest właściwy. Nazwy rozdziałów są prawidłowe a ich zawartość właściwie zaprojektowana. Autorka oparła swoje rozważania na aktualnej i bardzo obszernej literaturze zarówno krajowej, jak i zagranicznej. Bibliografia obejmuje 322 pozycje polsko, angielsko i niemieckojęzyczne. Zawiera ona: publikacje naukowe, akty prawne, raporty oraz strony internetowe organizacji wspierających społeczność migrantów.

Wprowadzenie pracy jest syntetyczne. Zawiera opis problematyki pracy oraz uzasadnienie wyboru tematu. Zawarto w nim cele pracy a także hipotezy badawcze, które Autorka będzie weryfikowała. Przedstawiono zwięzłe treści zawarte w poszczególnych rozdziałach pracy oraz wskazano, że rezultaty pracy niosą istotne implikacje dla organizacji, instytucji, urzędów i firm zaangażowanych w rozwój kapitału ludzkiego oraz kształtowanie efektywnych polityk migracyjnych.

Rozdział pierwszy to 21 stron, na które składają się trzy podrozdziały. Rozdział ten zawiera teoretyczne wprowadzenie do badań nad procesem migracji. Przy użyciu metody desk research, przeprowadzono analizę istniejących pojęć (tabela 1.1) i definicji (tabela 1.2), teorii i koncepcji dotyczących migracji. Zaprezentowano zarówno rodzaje migracji (tabela 1.3), jak i pochyłono się nad jej przyczynami (tabela 1.4). Celem było usystematyzowanie wiedzy teoretycznej dotyczącej procesu migracji oraz wypracowania podstaw koncepcyjnych dla dalszych badań empirycznych.

Ostatni podrozdział dotyczący koncepcji teoretycznych migracji poprzez prezentacje teorii ekonomicznych, socjologicznych i geograficznych ukazuje interdyscyplinarność badawczą procesu migracji.

Rozdział drugi obejmuje 21 stron i składa się z czterech podrozdziałów. Autorka porusza w nim kwestie dotyczące różnych koncepcji integracji migrantów na europejskim rynku pracy.

Omawiając zatrudnienie jako kluczowy element integracji migrantów przybliży problematykę migracji na unijnym rynku pracy.

Rozdział ten ma podobnie jak rozdział pierwszy charakter teoretyczny. Dokonano w nim szczegółowej analizy wpływu procesów globalizacji i integracji na kształtowanie się rynku pracy. Przedstawiono również złożone powiązania pomiędzy rynkiem pracy a procesami migracyjnymi, ze szczególnym uwzględnieniem integracji migrantów oraz identyfikacji istniejących wyzwań na rynku pracy związanych z migracją.

W tym rozdziale Autorka omawia także perspektywy, cele i strategie Unii Europejskiej w kontekście rynku pracy, które stanowią podstawę dla wszystkich gospodarek europejskich. W związku z tym, że praca porusza tematykę dwóch rynków pracy, w kolejnych podrozdziałach opisuje szczegółowo specyfikę badanych rynków pracy Niemiec i Polski.

Rozdział trzeci zawiera analizę polityki migracyjnej Niemiec i Polski. Składa się z 30 stron i czterech podrozdziałów. Autorka omawia w nim rolę i znaczenie polityki migracyjnej w zarządzaniu migracjami. Uwagę swoją koncentruje na jej wpływie na kształtowanie rynku pracy oraz zagadnieniach związanych z migracją i integracją.

W drugim podrozdziale omówiono szczegółowo uwarunkowania procesów migracji na unijnym rynku pracy. Przedstawiono liczby migrantów w podziale na kraje UE, ukazano strukturę powodów wydawania dokumentów pobytowych w Unii Europejskiej oraz nadreprezentację i niedostateczną reprezentację pracowników spoza EU według zawodów.

W kolejnych podrozdziałach zawarła informacje o niemieckiej, a następnie o polskiej polityce migracyjnej. Przeanalizowała akty prawne regulujące proces migracji oraz przedstawiła wizualizacje ukazujące trendy rozwoju polityki migracyjnej w obu krajach. Ostatni podrozdział to analiza narodowych uwarunkowań integracji migrantów. Dokonano zatem analizy obszarów i narzędzi wsparcia oferowanego przez organizacje działające na rzecz migrantów na terenie Niemiec i Polski.

Rozdział czwarty zawiera metody badawcze potrzeb informacyjnych migrantów. Składa się tylko z 17 stron, ale został przemyślany i zawiera niezbędne informacje dotyczące metody pozyskiwania informacji i przegląd wyników badań oraz modeli integracji migrantów uwzględniających ich potrzeby.

Autorka w postaci schematów przedstawiła w nim: metodykę badań potrzeb informacyjnych, elementy potrzeby informacyjnej oraz proces projektowania systemu wsparcia informacji. Opisała również wywiad jako technikę pozyskiwania informacji charakteryzując tę

technikę badawczą oraz uszczegóławia jej rodzaje tj. wywiad skategoryzowany, bezpośredni i częściowo skategoryzowany.

Rozdział piąty jest rozdziałem najobszerniejszym i liczy 35 stron. Jest to rozdział empiryczny, który rozpoczyna omówienie metodologii badania. W podrozdziale pierwszym Autorka precyzuje cel badania oraz założone cztery hipotezy badawcze. W postaci tabelarycznej ukazuje postawione pytania badawcze i określa które z odpowiedzi na pytania (hipotezy) im odpowiadają. W kolejnych podrozdziałach przedstawiono etapy organizacji badań, a więc założenia wstępne i techniczną stronę badań. Przedstawia ustalenia dotyczące struktury badanej próby oraz wyjaśnia dlaczego zastosowano nielosowy dobór próby do badań. Wykorzystano technikę wywiadu pogłębionego częściowo ustrukturyzowanego, która umożliwiła uzyskanie wyczerpujących informacji od respondentów.

W rozdziale piątym zaprezentowano również wyniki zaprojektowanych i przeprowadzonych przez Autorkę pracy badań empirycznych, które miały na celu weryfikację założonych hipotez badawczych i tym samym osiągnięcie celu badań. Dokonano analizy statystycznej danych, z wykorzystaniem m.in. analizy korelacji, testu niezależności χ^2 oraz testu istotności różnic dla dwóch wskaźników struktury, które były narzędziem weryfikacji postawionych hipotez.

Na podstawie przeprowadzonych badań empirycznych możliwe było określenie poziomu zapotrzebowania informacyjnego migrantów na niemieckim i polskim rynku pracy. Wyniki analiz wskazały również na występowanie licznych trudności i wyzwań zarówno podczas pobytu za granicą, jak i w procesie integracji. Dodatkowo, analizy pozwoliły na identyfikację warunków koniecznych występowania wysokiej oceny adekwatności programów wsparcia w odczuciu migrantów. Wyniki badań empirycznych zaprezentowanych w tym rozdziale pozwoliły na zgłębienie zagadnień związanych z zapotrzebowaniem informacyjnym migrantów.

Rozdział szósty liczy 27 stron, podzielony jest na pięć podrozdziałów i stanowi podsumowanie dokonań badawczych Autorki. W rozdziale tym omówiono w sposób szczegółowy zaawansowane metody i techniki eksploracji danych, które stanowiły podstawę autorskiego modelu proponowanego w niniejszej pracy. Model ten stanowi narzędzie analityczne służące do analizy zapotrzebowania informacyjnego migrantów na polskim i niemieckim rynku pracy.

Głównym celem budowy modelu jest integracja baz danych instytucji wspierających migrantów w czasie rzeczywistym, umożliwiająca udostępnianie zintegrowanych informacji w jednej aplikacji. Dzięki temu możliwe jest zwiększenie satysfakcji użytkowników i poprawa jakości usług związanych ze wsparciem migrantów.

Model umożliwia analizę bieżącego stanu rynku pracy, pracodawców, regulacji i polityki państwa przyjmującego. Wykorzystuje nowoczesną architekturę big data, co eliminuje ograniczenia wcześniejszych systemów przetwarzania danych. Jego kluczowymi zaletami są adaptacyjne podejście do zmian oraz zdolność do analizy danych strukturalnych i nieustrukturyzowanych w czasie rzeczywistym. W kontekście polityki migracyjnej Polski i Niemiec, model zakłada szybszą integrację migrantów poprzez wykorzystanie rozwiązań online, monitorowanie postępów i inteligentne wsparcie.

Oprócz budowy modelu Autorka dokonuje w podrozdziale czwartym symulacji zaproponowanego modelu, a w ostatnim piątym podrozdziale weryfikuje jego założenia szczegółowo omówione w podrozdziale drugim rozdziału piątego.

6. Sposób rozwiązania podjętego problemu badawczego oraz osiągnięcia naukowe rozprawy

Jednym z zasadniczych kryteriów oceny dysertacji jest odpowiedź na pytanie czy rozprawa doktorska stanowi poprawne i oryginalne rozwiązanie podjętego problemu badawczego oraz czy jej wyniki zasługują na przyznanie Autorowi stopnia naukowego doktora. Recenzowana rozprawa mgr Anny Pilarczyk – Naprawski stanowi logiczne, bardzo obszerne i wnikliwe opracowanie poświęcone „*Modelowi potrzeb informacyjnych imigrantów na polskim i niemieckim rynku pracy*”. Zawiera ono bogatą część poznawczą i odniesienia do wielu dokumentów, opracowań i literatury przedmiotu. Praca jest więc kompletna, podejmuje aktualny i ważny problem dotyczący procesów migracji w obliczu globalizacji gospodarki, w szczególności potrzeb integracyjnych migrujących pracowników. Doktorantka proponuje autorski model potrzeb informacyjnych imigrantów.

W rozwiązaniu problemów badawczych Autorka posłużyła się odpowiednimi metodami badań naukowych zarówno w rozdziałach teoretycznych (wnikliwie analizy raportów, opracowań i strategii oraz badania literaturowe) jak i w rozdziałach empirycznych (wykorzystując adekwatne narzędzia statystyczne i analizy danych typu big data).

Przyjęte podejście spełnia warunek poprawności i rzetelności metodologicznej badań naukowych.

Najważniejsze dokonania rozprawy według mnie to:

- wykonanie szerokiej i dogłębnej analizy najważniejszych pozycji literatury krajowej i zagranicznej, w tym raportów i dokumentów strategicznych,
- właściwe przedstawienie planu badawczego i poprawne przeprowadzenie badań nad postawionym problemem,

- wnikliwa analiza porównawcza rynków pracy oraz polityki migracyjnej Polski i Niemiec,
- budowa autorskiego modelu potrzeb informacyjnych imigrantów, symulacja i weryfikacja jego założeń,
- przedstawienie poprawnej metodologicznie weryfikacji założonych hipotez badawczych.

Wszystkie wymienione powyżej dokonania świadczą o rzetelności prowadzenia badań przez Autorkę dysertacji.

7. Wiedza Autora w reprezentowanej dziedzinie oraz umiejętności samodzielnego prowadzenia badań naukowych

Wiedza Autora na temat prowadzonych badań jest bardzo obszerna. Warto wspomnieć, że niezwykle bogata jest bibliografia (322 pozycje), w tym zbiór różnego rodzaju dokumentów, rozporządzeń i strategii zarówno na poziomie krajowym jak i międzynarodowym. Autorka dowiodła, że nie tylko potrafi korzystać z zasobów literatury naukowej (zarówno polsko, angielskiej i niemieckojęzycznej), ale zaprezentowała także porównanie wybranych aspektów rynku pracy i polityki migracyjnej dwóch badanych państw: Polski i Niemiec. Dokonała analizy potrzeb informacyjnych migrantów oraz co zasługuje na szczególną uwagę zaproponowała autorski model potrzeb informacyjnych imigrantów. Przyjęte metody badawcze są poprawne i umożliwiły realizację celów oraz weryfikację założonych hipotez.

Uwagi

We wprowadzeniu (s.5, s.8) oraz w rozdziale pierwszym (s.17, s.28) pojawia się nieścisłość Migracje to proces demograficzny czyli łańcuch zjawisk/zdarzeń a nie zjawisko demograficzne.

W rozdziale pierwszym:

- na s.10 jest wzmianka o wywiadzie pogłębionym, częściowo skategoryzowanym jako narzędziu badawczym. Autorka nieprecyzyjnie opisała technikę i narzędzie badawcze. Poprawny opis to: wywiad jest techniką badawczą, a narzędziem badawczym jest kwestionariusz (wywiadu),
- na s.21 Autorka pisze o „...nielegalnych migrantach i legalnych emigrantach...” Emigracja to jeden z rodzajów migracji (jak Autorka wspomina i obrazuje na s.14 na rys. 1.1). Zatem sformułowanie nie jest poprawne,
- na s.26 w podpunkcie 3.1 w ostatnim wyrazie jest literówka.

W rozdziale drugim:

- na s.43 w 8 linijce zdublowany jest numer rysunku 2.1,
- na s.55 w 8 linijce powinno być napisane liczba a nie ilość migrantów,
- na str.58 jest sformułowanie ...”kraj emigracji, ale także migracji”. Skoro Autorka pisze, że emigracja jest rodzajem migracji to zdanie powinno brzmieć ...kraj emigracji, ale także imigracji”. Jeśli Autorka utożsamia imigrację z migracją należałoby to umieścić w przypisie,
- na s.61 jest zdanie ...”wydano 444,7 zezwoleń na pracę”. Liczba zezwoleń na pracę jest całkowita więc jest to chyba literówka Autorki.

W rozdziale piątym Autorka przeprowadza analizę statystyczną przy wykorzystaniu adekwatnych narzędzi biorąc pod uwagę przyjęte skale pomiarowe badanych zmiennych (nominalną i rangową). Zastosowany współczynnik korelacji rang Spearmana do badania związku pomiędzy parami zmiennych zmierzonych na skali rangowej jest poprawny. Niestety analiza ta posiada również pewne deficyty. W przypadku testu niezależności χ^2 Pearsona czy współczynników zbieżności Czuprowa lub kontyngencji Pearsona przy zmiennej zmierzonej na skali nominalnej (kraj) nie można mówić o korelacji tylko o zbieżności lub zależności (niezależności) w rozkładzie odpowiedzi. Nie da się bowiem określić kierunku zależności jako właściwości współczynnika korelacji.

Rysunki 5.1 – 5.15 i 5.20 – 5.24 powinny obrazować wielkości względne (%) a nie absolutne, gdyż ułatwiłoby to odbiór treści które obrazują. Należy jednak podkreślić, że wnioski wyciągnięte na podstawie analizy statystycznej tych rysunków są właściwe i służą Autorce pracy do poprawnej weryfikacji założonych hipotez badawczych.

Wspomniane uwagi zatem nie umniejszają pracy włożonej w dysertację Autorki.

Konkluzja

W ostatecznej ocenie biorąc pod uwagę powyższe stwierdzenia uważam, że przedstawiona do recenzji praca mgr Anny Pilarczyk – Naprawski pt. „*Model potrzeb informacyjnych imigrantów na polskim i niemieckim rynku pracy*” spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim zawarte w Ustawie z dn. 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Wnoszę o jej dopuszczenie do publicznej obrony.

Janusz Błota